

УДК 911.3.338.48**DOI: 10.18524/2303–9914.2021.2(39).246198****Г. М. Заваріка**, д. геогр. наук, доцентСхідноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
проспект Центральний 59-а, 93400, м. Сєвєродонецьк, Україна

Dgalina_10@ukr.net

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ПОСТКОНФЛІКТНИХ ТЕРИТОРІЙ

В статті йдеться про один з можливих шляхів відродження постконфліктної східної території України, а саме розвиток туризму. Представлено конкретні пропозиції щодо можливого запровадження запропонованих концептуальних підходів з метою формування здорового способу життя у місцевого населення, як запоруки розвитку людського капіталу постраждалої території. Доведено, що концептуальні підходи до розвитку туризму постконфліктних східних територій сприятимуть процесам соціально-економічного відновлення регіону, а подальші наукові пошуки: реалізації програм та стратегій постконфліктного розвитку.

Ключові слова: концептуальні підходи, постконфліктна територія, туризм, постконфліктна економіка, здоров'я населення.

ВСТУП

Надання гуманітарної допомоги, постконфліктний розвиток у міжнародній практиці розглядалось лише відповідно до нагальних потреб населення, що стає можливим безпосередньо після гострої фази конфлікту. До заходів такої допомоги відносять: забезпечення найбільш уразливих верств населення, що постраждали внаслідок конфлікту, тимчасовим житлом, продовольчими товарами, товарами першої необхідності та особистої гігієни, ліками та медичними послугами. Коли ж усі фази реалізуються у довготерміновій перспективі, а не як низка окремих послідовних етапів діяльності, вже у фазі гуманітарної допомоги враховується можливість розбудови національного економічного потенціалу, створюються умови для подальшого сталого розвитку. Тому планування довгострокових програм розвитку може сприяти більш ефективній – синергетичній координації і розподілу гуманітарної допомоги. (Наприклад, надання посівного матеріалу та молодих тварин для стимулювання приватного аграрного бізнесу, тренінги та перекваліфікація фахівців для залучення нових інвестицій замість простого забезпечення товарами і грошовою допомогою). Наведений приклад може стати початком розвитку сільського, зеленого, екологічного туризму на постконфліктній території, адже місцеве населення дуже у багатьох випадках страждає від безробіття, і така допомога буде носити комплексний характер. Відновлення постконфліктної економіки, по суті, стає спрямованим на зрушення розриву між

зовнішньою допомогою і внутрішнім розвитком країни, що намагається позбутися наслідків конфлікту. Важливим стає також бажання населення постконфліктної території до змін, готовність до трансформацій. Тому актуальним буде пошук своїх можливих внутрішніх шляхів розвитку території. В представленій роботі розглядаються ідеї концептуальних підходів до розвитку постконфліктних територій засобом туризму. Серед них виділено три групи концептуальних підходів: економічні, екологічні та соціальні, які містять в собі певні конкретні пропозиції дій. Саме туризм може стати першою економічною ланкою зростання постраждалої від конфлікту території, оскільки він менш капіталовитратний серед галузей економіки. Також, враховуючи спеціалізацію східних територій України, швидкими темпами відновити більшість промислових виробництв не вдасться, а туризм можна розвивати більш швидко.

Дослідженнями різних аспектів розвитку постконфліктних територій займається широкий загал переважно зарубіжних науковців: Т. Аддісон (Аддісон, 2001), А. Рапопорт (Рапопорт, 1974), П. Колл'єр (Колл'єр, 2003), К. Койн (Койн, 2017), В. Демукай (Демукай, 2011), Н. Музаффарлі та Е. Ісмаїлов (Музаффарлі, Ісмаїлов, 2009) та інші.

Новий підхід до економічного розвитку, що сприятиме запобіганню повторного виникнення агресії, був запропонований Полом Колл'єром, який розвинув теорію К. Койна про важливість економічного розвитку у процесі зміцнення миру в постконфліктних країнах. Практика показує, що увага до нормалізації економічного становища конфліктних середовищ збільшує ймовірність успіху його реабілітації, сприяє запобіганню повернення агресії і дозволяє країні почати рухатися у напрямку сталого національного розвитку. Ці факти започаткували пошуки нових підходів до програм відновлення конфліктних територій, в яких традиційно завданням економічного відродження приділялось другорядне значення після гуманітарних, соціальних та політичних сегментів (Колл'єр, 2003).

Н. Музаффарлі та Е. Ісмаїлов стверджують, що державна програма відновлення деокупованих і постконфліктних територій має здійснюватися на основі таких принципів: урахування міжнародного досвіду, розумна мінімізація витрат, єдність двох підходів: поновлення старого і створення нового, гнучкість територіального планування, поетапність (Музаффарлі, Ісмаїлов, 2009).

Як бачимо, міжнародні дослідники віддають перевагу економічним програмам відновлення постконфліктних територій. Проте, малодослідженим залишається питання концептуальних підходів до розвитку туризму постконфліктних територій. Мова йде про пошук шляхів, за допомогою яких постконфліктна територія почне відроджуватися.

Прикладні аспекти постконфліктного розвитку туризму, зокрема суспільно-географічні, розкриті в роботі Г. Заваріки (Заваріка, 2019), Н. Степанів В. Єфременко досліджували напрями соціально-економічного розвитку постконфліктних територій (Степанів, Єфременко, 2018), І. Точонов, В. Гордієнко, Л. Токарева присвятили свою роботу виявленню напрямів

стратегічного планування розвитку територій Донецької області (Точонов, Гордієнко, Токарева, 2017).

Головною метою представленого дослідження є визначення концептуальних підходів до розвитку постконфліктних територій на прикладі відродження туристичної галузі Луганської та Донецької областей України. Пріоритетним завданням роботи є розробка конкретних прикладних прикладів можливості застосування запропонованих концептуальних підходів.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ

З метою досягнення поставлених цілей та завдань дослідження було використано загальнонаукові та спеціальні методи географічної науки, серед яких методи аналізу і синтезу, узагальнення, філософські та діалектичні. В процесі дослідження використано публікації вітчизняних та зарубіжних вчених в області суспільної географії та економіки із зазначеної проблематики. В основу роботи покладено аналіз літературних джерел, власних напрацювань з досліджуваної тематики та Агентства США з міжнародного розвитку.

Для пояснення суперечностей і складності таких понять як постконфліктний розвиток, постконфліктна економіка в статті використано філософські методи дослідження. Діалектичний метод застосовувався при розгляді складнощів розвитку постконфліктної території.

При визначенні концептуальних підходів до розвитку туризму використано принцип науковості. Застосування порівняльно-географічного підходу дозволило дослідити просторові відмінності розвитку туризму на постконфліктній території.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ АНАЛІЗ

Дедалі більше дослідники проблем постконфліктного розвитку визнають, що не існує чітких фаз між кінцем конфлікту, негайною гуманітарною допомогою, економічним відновленням, економічними трансформаціями та фазою довгострокового розвитку. В реальності, всі такі фази перекриваються у часі та доповнюють одна одну на суміжних етапах. Якщо плавний перехід не відбувається, створюються «розриви», які протидіють процесу створення умов для певних напрямів розвитку.

Практика показує, що увага до нормалізації економічного становища конфліктних середовищ збільшує ймовірність успіху його реабілітації, сприяє запобіганню повернення агресії і дозволяє країні почати рухатися у напрямку сталого національного розвитку. Мері Отт, Директор Бюро сільського господарства і торгівлі при Департаменті економічного розвитку США (USAID) зауважує, що понад 40 відсотків постконфліктних територій повертаються до активної стадії конфлікту впродовж десяти років, незважаючи на широкий спектр міжнародної підтримки.

Актуальним буде пошук нових підходів до програм реабілітації конфліктних територій, в яких традиційно завданням економічного відродження приділялось

другорядне значення після гуманітарних, соціальних та політичних сегментів (Койн, 2017).

Дуже важливо розуміти, що приділяти увагу питанням економічного зростання не означає застосовувати ті ж самі засоби, що зазвичай використовуються в стабільних країнах, які розвиваються або потерпають від економічної кризи. Постконфліктні ситуації вимагають геть іншого підходу. Слід пам'ятати, що всі проблеми, які існували до спалаху агресії, завжди посилюються під час конфлікту.

До принципів відновлення деокупованих і постконфліктних територій відносять:

- адресність: необхідно зосередитись на задоволенні потреб конкретних груп населення, забезпечити безпосередній вплив заходів з відновлення на тих, хто потребує їх найбільше;
- координація та комунікація: взаємодоповнюваність заходів, досягнення сукупного ефекту, головною метою яких є відновлення та розбудова миру, можливо досягти завдяки ефективній координації дій всіх учасників процесу;
- управління процесом розбудови: для відновлення миру та соціально-економічного розвитку необхідною умовою є якісне управління процесом відновлення;
- механізм реалізації: від того, яким чином будуть проходити процеси відновлення залежать не тільки можливості ліквідації шкоди внаслідок конфлікту, усунення його причин, а головне: напрями подальшого покращення ситуації з метою зростання економічного добробуту та соціальної впевненості суспільства, зростання якості життя населення;
- формування сприятливих умов державної політики для відновлення: стратегічно важливим буде визначення умов державної політики у справі розбудови миру з метою забезпечення ефективності та результативності впровадження заходів (Степанів, Єфременко, 2018).

Програми постконфліктного розвитку повинні бути спрямовані безпосередньо на фактори, які призвели до конфлікту у конкретній ситуації, з урахуванням рівня нестабільності навколишнього середовища. На відміну від традиційних концепцій розвитку програми постконфліктного врегулювання мають охоплювати більш широкий спектр проблем ніж суто технічні методи нарощування економічної ефективності. Стратегії реалізації програм відновлення постконфліктних регіонів включають низку стимулів, спрямованих на розширення можливостей реалізації всіх прав людини для всіх верств населення, збільшення прозорості розподілу державних активів і капіталу, що загалом сприятимуть зниженню політичної напруги.

Для реалізації програм та стратегій відновлення постконфліктних регіонів пропонуємо розвивати туризм, враховуючи запропоновані три групи концептуальних підходів – економічні, соціальні, екологічні (рис. 1). Туристсько-рекреаційний шлях може стати першим (до речі, найменш капіталовитратним) кроком майбутнього оновлення постконфліктної східної території.

Розглянемо більш детально можливі конкретні приклади застосування концептуальних підходів постконфліктного розвитку туризму.

У майбутньому (після проведення повного розмінування території) можливе створення лісопаркової зони на смузі нинішнього протистояння на сході, організації там місць відпочинку (їх відновлення). Створення на цій землі інфраструктури туризму могло б стати пам'яткою і атракцією, що зацікавить туристів із усього світу. Паралельно має відбуватися реструктуризація господарського комплексу регіону, перебудова системи управління тощо. Зазначені шляхи замирення можуть

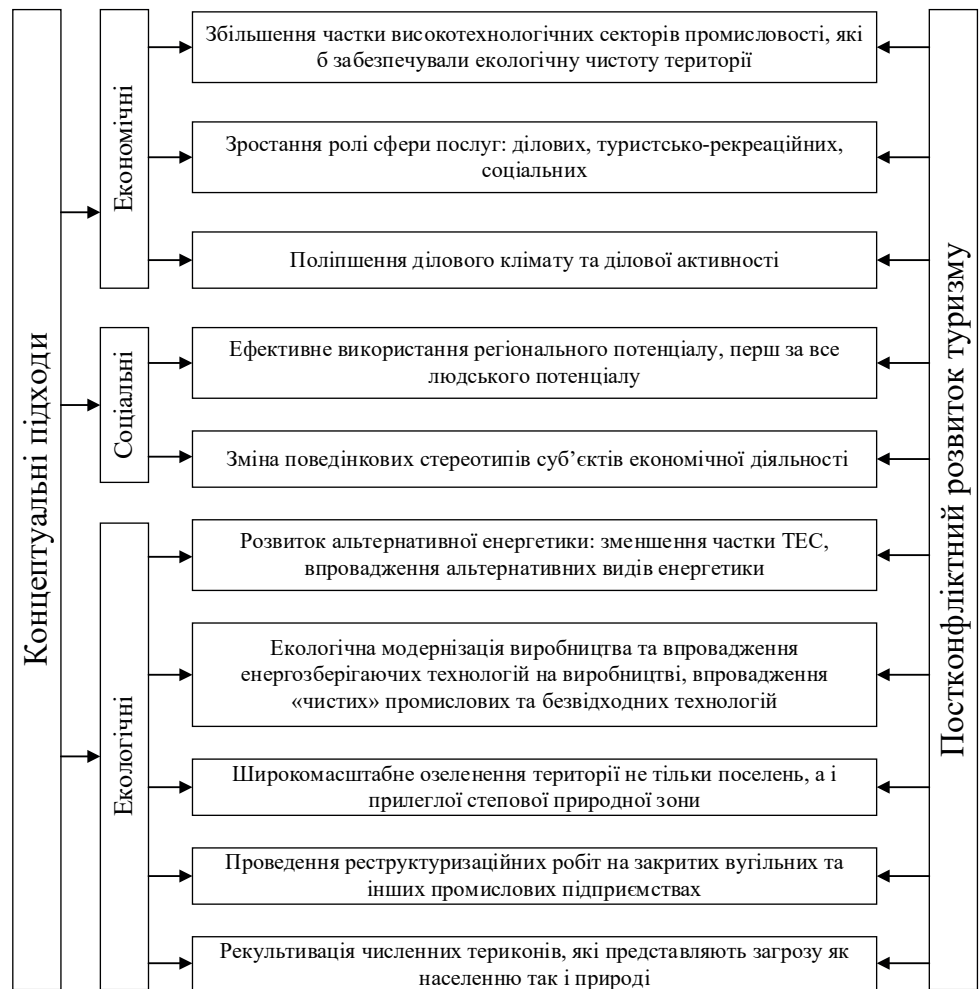

Рис. 1. Концептуальні підходи постконфліктного розвитку туризму*

*Розроблено автором

бути застосовані тільки за наявності великих капіталовкладень, десятиліть роботи й наявності «політичної волі» сторін конфлікту.

Туристична галузь не тільки одна з найбільш постраждалих, але і одна з найперспективніших. Її потенціал вкрай високий і в поточних умовах набуває стратегічного значення. Необхідно розробити програму з розвитку внутрішнього туризму, яка триватиме два-три роки. Потрібно брати саме короткотривалі терміни, щоб була змога корекції в разі необхідності. За подорож по регіону пропонуємо розробити механізм повернення частини витрачених грошей, така система вже гарно зарекомендувала себе в деяких країнах.

Розмір кешбека буде залежати від вартості туру. Наприклад, планується повертати 10 відсотків від вартості подорожі. Гроші будуть повертатися автоматично, максимум протягом п'яти днів. Це буде гарним стимулом та мотиватором для подорожування своїм краєм та сприятиме розвитку нових туристичних родзинок. Дуже актуальними будуть пільгові умови повернення раніше виданих кредитів туристичним компаніям, розширення державної підтримки внутрішніх і в'їзних туроператорів. Пільгове кредитування сприятиме розвитку індустрії гостинності на постконфліктній території.

Необхідно врахувати відсутність сучасної інфраструктури та передбачити будівництво на території краю інфраструктурних об'єктів світового рівня обслуговування. Вони забезпечать активний прийом гостей у всесезонному режимі. Особливий наголос слід зробити на розвиток внутрішнього екологічного туризму.

Досвід територіального планування в світі, зонування території, поділ земель на категорії дуже важливий в цьому сенсі. Це дуже важливий елемент і державного і місцевого управління, а також територіального розвитку країни. Природа все зробила, а ми можемо елементарно почистити східні території від бруду, мін, відродити ліс, і вони заграють зовсім іншими фарбами. Необхідно удосконалювати регуляторну політику в області захисту навколишнього середовища, щоб не завдати унікальній степовій природі непоправної шкоди. Так повторну перевірку повинні проходити всі видані ліцензії на розробку надр. Адже саме вугільна промисловість є одним з головних забруднювачів в регіоні.

Якість життя в регіоні значною мірою впливає на кількість населення. Проведений в попередніх дослідженнях аналіз показав значне зниження цього індикатору в регіоні. Нестабільна політико-економічна ситуація викликала масову міграцію та значний рівень смертності серед місцевого населення, відтік молоді з регіону. Тому виникла проблема з пошуку шляхів повернення населення у раніше високоурбанізований регіон. Потрібно заохочувати людей, щоб вони сюди приїжджали, як раніше відбудовувати ці території.

Для розвитку туристичної галузі потрібні інвестиції від приватних інвесторів, недорогі квитки для того, щоб будь-якими видами транспорту добиратися до туристичних об'єктів в регіонах країни. Необхідні відповідні інвестиції в інфраструктуру, в дороги, в комунікації, для того щоб газ, вода, все необхідне було для комфортного відпочинку.

В рамках стратегічної програми пропонується залучати і навчати волонтерів для охорони унікальної природи краю. Крім того, необхідно запровадити скасування плати в найближчому майбутньому за відвідування Луганського природного заповідника для жителів Луганської області та запровадити пільги на інших туристичних локаціях в Донецькій області саме для місцевого населення.

Основне завдання – досягти балансу в розвитку економіки, туризму і збереженні нашої унікальної степової природи. При участі держави в створенні інфраструктури у нас може бути не гірше, ніж у відомих туристичних країнах. Люди хочуть пишатися своєю природою, але більшість просто не бачили заповідну територію. Завдяки пропозиціям багато місцевих жителів отримають можливість приїхати і зрозуміти, що насправді саме вони є хранителями цієї землі.

Збереження природного багатства краю – це наш обов'язок перед усім світом. З цього будемо виходити, коли будемо приймати рішення про реалізацію інвестиційних проектів, виділення територій під розвиток туризму, коли будемо говорити про те, що необхідно посилювати наші особливо охоронювані природні території і запускати перспективні екологічні проекти. Головним повинно бути небайдуже ставлення до нашої землі, і бажання зробити тут життя більш якісним і привабливим, побудувати тут той регіон, в якому хочеться жити і працювати. А в цьому велике значення має виховання, саме прогалини в якому, ми і спостерігаємо у сьогоденні.

В процесі впровадження в життя запропонованих концептуальних підходів велике значення має виховання молодого покоління. Необхідно створити науково-освітній центр, який допоможе зробити ці східні території привабливими для молоді. НОЦ сприятиме розвитку туристичної галузі – за рахунок залучення людей для участі у туристичних заходах, розповсюдженню доступних бюджетних турів для школярів та молоді усією країною. Пріоритетом першого порядку є якраз створення таких точок тяжіння, магнітів для дітей, для молоді, в якій молодь з усєї країни буде дізнаватися, що Луганська та Донецька області – місце, де не тільки можна подивитися шахти або байбака, а й дізнатися багато цікавого та нового і головне – змінити своє уявлення про цей край.

Населення Луганської та Донецької областей постраждало внаслідок довготривалого конфлікту, що почало відбиватися на стані здоров'я з негативної сторони. Тому особливо актуальним для цих людей стане розвиток програм оздоровлення за місцем мешкання у вигляді створення «маршруту молодості». Такі програми не будуть вимагати від людей витрачання коштів, або це будуть незначні фінансові вкладення, тому що вони будуть розташовані у межах околиць міста.

Також програми здоров'я будуть актуальними для дітей та молоді, які в сучасному диджиталізованому світі ведуть малорухомий спосіб життя, не займаються фізичною культурою. Тому завдання полягає у вихованні у молодого покоління здорового способу життя. І в цьому також в нагоді стануть маршрути

молодості. Аналізуючи у попередніх дослідженнях просторові відмінності розвитку туризму на постконфліктній території було встановлено, що саме околиці міст Северодонецьк, Лисичанськ, Рубіжне, Кремінна мають найбільше потенційних можливостей для цього. Тому пропонуємо створити такий маршрут молодості навкруг Чистого озера в м. Северодонецьк. Воно розташоване на околиці міста, має гарну транспортну та крокову доступність. Поруч знаходиться хвойний ліс та великі галявини, які планується задіяти у створенні маршруту. Озеро приваблює мешканців міста не тільки як водний об'єкт, а і естетичний, зараз там мешкає приблизно 15 лебідок, багато качок, інколи залітають чайки.

На вільних ділянках навколо озера пропонуємо створити спортивний центр, в межах якого розмістити тенісні корти, волейбольні майданчики, футбольне поле, спортивні тренажери, велодоріжки. Тут же організувати прокат велосипедів, електросамокатів, роликів, ракеток, м'ячів, палок для скандинавської ходи, тощо. До речі, на сьогоднішній день, в місті не існує жодного безкоштовного спортивного майданчика такого типу, де було б в комплексі зібрано все для розвитку здорового способу життя. Така ж ситуація в інших містах регіону.

На початку маршруту розмістимо план маршруту з вказівками на міста зупинок, розташуванням лавочок для відпочинку, спортивної локації. Саму тропу обладнаємо покажчиками напряму маршруту.

Це одна з реальних конкретних пропозицій, що можна швидко реалізувати за бажанням, яка буде сприяти як оздоровленню місцевого населення так і в комплексі вирішенню соціальних проблем регіону та реалізації програм постконфліктного розвитку території засобом туризму. Спочатку тропа здоров'я буде корисною місцевому населенню, а згодом стане одним з центрів атракції для туристів.

ВИСНОВКИ

Отже, постконфліктний розвиток належить до великомасштабних проєктів національної безпеки, ефективна реалізація якого потребує поділу реабілітаційних робіт на чіткі стадії, одним з елементів якого може бути розбудова туристичної галузі. Також є необхідність забезпечення цілісного системного бачення всього комплексу проблем, пов'язаних з процесами соціально-економічного відновлення та розбудови миру, визначення пріоритетів, основних напрямів та механізмів цього процесу, його ключових умов та етапів. Впровадження в життя запропонованих конкретних варіантів реалізації концептуальних підходів надасть можливість знизити рівень соціально-політичної напруги в регіоні дослідження та підвищить рівень активності місцевого населення. Подальший науковий пошук у зазначеному напрямі сприятиме реалізації програм та стратегій постконфліктного розвитку туризму та нормалізації ситуації в регіоні в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Заваріка, Г. М. Суспільно-географічний вимір постконфліктного розвитку туризму на прикладі східних територій України: монографія. Сєверодонецьк: СНУ ім. Даля, 2019. 376 с.
- Музаффарлі Н., Исмаїлов Э. К вопросу о восстановлении постконфликтных территорий. 2009. *Кавказ и Глобализация*. № 3 (23). С. 7–28.
- Степанів Н. О., Єфременко В. В. Напрями соціально-економічного розвитку постконфліктних територій. 2018. *Збірник наукових праць ДонНАБА*. № 1 (11). С. 99–105.
- Точонов І. В., Гордієнко В. В., Токарева Л. М. Напрями стратегічного планування розвитку територій Донецької області. 2017. *Вісник економічної науки України*. № 2 (33). С. 94–97.
- Addison T. From conflict to reconstruction: Reviving the social contract. World Institute for Development Economics. 2001. URL: <https://ideas.repec.org/p/unu/wpaper/dp2001-48.html>
- Anatol Rapoport. Game Theory as a Theory of Conflict Resolution. Springer Science & Business Media. 1974.
- Collier P., Elliott L., Havard H., Hoeffler A., Sambanis N. Breaking the conflict trap: civil war and development policy. Washington: World Bank and Oxford University Press. 2003. URL: http://documents.worldbank.org/curated/en/908361468779415791/310436360_200500070100031/additional/
- Collier P. On economic causes of civil war. *Oxford Economic Papers*. 1998. № 50, pp. 563–573. URL: https://asso.sherpa.org/sherpa/content/docs/programmes/GDH/Campagne_RC/War.pdf
- Collier P., Hoeffler A. Resource Rents, Governance, and Conflict. *Journal of Conflict Resolution*. 2005. № 49, pp. 625–633. URL: <https://doi.org/10.1177/0022002705277551>
- Coyne C. J. Reconstruction and Reconciliation: What's Economics Got to Do With It? *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*. 2017. № 4 (1), pp. 69–83.
- Demukaj V. AID Effectiveness in Post Conflict Countries. A Dissertation Submitted To The School Of International Studies (University Of Trento). 2011. URL: http://eprints-phd.biblio.unitn.it/596/1/Demukaj_Dissertation.pdf
- USAID. Official Website. URL: <https://www.usaid.gov/who-we-are/mission-vision-values>

REFERENCES

- Zavarika, G.M. (2019). *Suspilno-geohrafichnyi vymir postkonfliktnoho rozvytku turyzmu na prykladi skhidnykh terytorii Ukrainy. (Socio-geographical dimension of post-conflict tourism development on the example of the eastern territories of Ukraine)*. Severodonetsk: Volodymyr Dahl East Ukrainian National University [In Ukrainian].
- Muzaffarli, N., Ismailov, E. (2009). *K voprosu o vosstanovleniy postkonfliktnykh terrytoriy. (On the issue of restoring post-conflict territories)*. Caucasus and Globalization. № 3 (23), pp. 7–28 [In Russian].
- Stepanov, N.O., Efremenko, V.V. (2018). *Napriamy sotsialno-ekonomichnoho rozvytku postkonfliktnykh terytorii. (Directions of socio-economic development of post-conflict territories)*. Collection of scientific works of DonNACEA. № 1 (11), pp. 99–105 [In Ukrainian].
- Tochonov, I.V., Gordienko, V.V., Tokareva, L.M. (2017). *Napriamy stratehichnoho planuvannia rozvytku terytorii Donetskoï oblasti. (Directions of strategic planning of development of territories of Donetsk region)*. Bulletin of Economic Science of Ukraine. № 2 (33), pp. 94–97 [In Ukrainian].
- Addison, T., (2001). From conflict to reconstruction: Reviving the social contract. World Institute for Development Economics. URL: <https://ideas.repec.org/p/unu/wpaper/dp2001-48.html>
- Anatol Rapoport, (1974). Game Theory as a Theory of Conflict Resolution. Springer Science & Business Media.
- Collier, P., Elliott, L., Havard, H., Hoeffler, A., Sambanis, N. (2003). Breaking the conflict trap: civil war and development policy. Washington: World Bank and Oxford University Press. URL: http://documents.worldbank.org/curated/en/908361468779415791/310436360_200500070100031/additional/
- Collier, P. (1998). On economic causes of civil war. *Oxford Economic Papers*. № 50, pp. 563–573. URL: https://asso.sherpa.org/sherpa/content/docs/programmes/GDH/Campagne_RC/War.pdf
- Collier, P., Hoeffler, A. (2005). Resource Rents, Governance, and Conflict. *Journal of Conflict Resolution*. № 49, pp. 625–633. URL: <https://doi.org/10.1177/0022002705277551>
- Coyne, C. J. (2017). Reconstruction and Reconciliation: What's Economics Got to Do With It? *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*. № 4 (1), pp. 69–83.
- Demukaj, V. (2011). AID Effectiveness in Post Conflict Countries. A Dissertation Submitted To The School Of International Studies (University Of Trento). URL: http://eprints-phd.biblio.unitn.it/596/1/Demukaj_Dissertation.pdf
- USAID. Official Website. URL: <https://www.usaid.gov/who-we-are/mission-vision-values>

Надійшла 01.11.2021

Г. М. Заварика, д. геогр. наук, доцент
Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля,
проспект Центральный 59-а 93400, г. Северодонецк, Украина
Dgalina_10@ukr.net

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ ТУРИЗМА ПОСТКОНФЛИКТНЫХ ТЕРРИТОРИЙ

Резюме

Проблема развития постконфликтных территорий и восстановления постконфликтной экономики – одна из фундаментальных проблем международных научных исследований. В последнее время это стало актуальным и для Украины, которая ищет пути выхода и решения проблем постконфликтных восточных территорий. В статье рассматривается один из возможных путей возрождения постконфликтных восточных территорий – развитие туризма. Представлены конкретные предложения по возможному внедрению предложенных концептуальных подходов с целью формирования здорового образа жизни у местного населения, как залога развития человеческого капитала пострадавшей территории. В статье отмечается, что в этом большое значение имеет образование и воспитание, поэтому делается акцент именно на подрастающем поколении. Доказано, что концептуальные подходы к развитию туризма постконфликтных восточных территорий будут способствовать процессам социально-экономического восстановления региона, а дальнейшие научные поиски: реализации программ и стратегий постконфликтного развития.

Ключевые слова: концептуальные подходы, постконфликтная территория, туризм, постконфликтная экономика, здоровье населения.

G. M. Zavarika, DrSc (Geography), Docent
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University
pr. Tsentralnyi 59-a 93400 Severodonetsk Ukraine
Dgalina_10@ukr.net

CONCEPTUAL APPROACHES TO TOURISM DEVELOPMENT IN POST-CONFLICT TERRITORIES

Abstract

Problem Statement and Purpose. The issue of development of post-conflict territories and restoration of the post-conflict economy is one of the fundamental issues in international scientific research. Recently, it has also become relevant for Ukraine, which is looking for ways out and solutions to the problems of the post-conflict eastern territory. The article deals with one of the possible ways to revive the post-conflict eastern territory, namely the development of Tourism.

Data & Methods. The main objective of the presented study is to determine conceptual approaches to the development of post-conflict territories on the example of the revival of the tourism industry in the Luhansk and Donetsk regions of Ukraine.

In order to achieve the goals and objectives of the study, general scientific and special methods of Geographical Science were used, including methods of analysis and synthesis, generalization, philosophical and dialectical.

Results. Among the conceptual approaches to the development of post-conflict eastern territory are noted: the growing role of the service sector, improving the business climate and business activity; increasing the share of high-tech industrial sectors; changing behavioral stereotypes of economic entities; effective use of regional potential; development of alternative energy; environmental modernization of production and introduction of energy-saving technologies in production; large-scale greening of the territory not only settlements, but also the adjacent steppe natural zone; carrying out restructuring works at closed coal and other industrial enterprises; reclamation of numerous waste heaps. It is proposed to step up the development of domestic tourism, taking into account these conceptual approaches. Specific proposals are presented for the possible introduction of the proposed conceptual approaches to the formation of a healthy lifestyle among the local population, as a guarantee of the development of human capital in the affected territory. The article notes that education is of great importance in this, so it is the younger generation that is emphasized. It is proved that conceptual approaches to the development of tourism in the post-conflict eastern territories will contribute to the processes of socio-economic recovery of the region, and further scientific research will contribute to the implementation of programs and strategies for post-conflict development and normalization of the situation.

Keywords: conceptual approaches, post-conflict territory, tourism, post-conflict economy, public health.